

DE BIJBEL VAN HET
HERDERSDAL

EEN VERHAAL
door E. J. VEENENDAAL.

'S GRAVENHAGE, A. BERENDS.

DE
BIJBEL VAN HET HERDERSDAL.

EEN VERHAAL

DOOR

E. J. VEENENDAAL.

's-Gravenhage,
A. BERENDS.

DE BIJBEL VAN HET HERDERSDAL.

I.

Het Val du Berger of Herdersdal ligt tusschen de Cottische Alpen, die Frankrijk van Piémont scheiden. Het draagt dien naam, met recht, want sedert onhengelijke tijden waren de bewoners der vallei herders. Dat bedrijf was van het eene geslacht op het andere overgegaan. Zoo was het ook anderhalve eeuw geleden, den tijd, waarin aldaar plaats had, wat in de volgende bladzijden wordt verhaald.

Het oude dorp stond in het midden der vallei. Men had er geene kerk en geene markt, en de huizen met hunne steile daken en wijnranken verschilden onderling al zeer weinig in grootte en vorm. De korenakkers daarondeen waren klein en beloofden eenen schralen oogst. De grond was dan ook beter geschikt voor weiden dan voor gránbouw. Daarom legde men zich dan ook op veeveelt toe en kon men allerwegen schuren en stallingen voor rundvee en schapen zien.

De bewoners van het Herdersdal waren een ijverig volkje. Armoede was zoo goed als onbekend bij hen. In

vrede en vrijheid brachten zij hun leven door op die afgelegene plek, tusschen de bosschen en de bergen, die hen van de woelige wereld met hare ijdelheden en drukten als afsloten.

Hunne zeden waren zeer eenvoudig en hunne behoeften weinig. Zij waren tevreden met het sobere deel, dat de Heere hun gunde; en al kenden zij weinig kunsten, en al was hunne geleerdheid zeer gering, het beginsel van alle wetenschap — de vreeze Gods — werd bij hen gevonden. Het koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid zochten zij in de eerste plaats, en daardoor ondervonden zij ook, dat alle andere, hun noodige, zaken hun toegeworpen werden.

De bewoners van het Herdersdal behoorden tot de oude kerk der Waldenzen, die het geloof zuiver hield, toen onze vadersen hout en steen aanbaden, en gedurende menige eeuw hadden zij het voorrecht genoten, dat in de Waldenzische valleien zoo hooggeschat werd, namelijk van eenen compleeten Bijbel in de volkstaal te bezitten, een tongval, die het midden houdt tusschen Fransch en Italiaansch.

De dorpelingen achtten dien Bijbel grooter schat, dan hunne kudden, hoeven en weiden voor hen waren. Aan den moed en de standvastigheid hunner vadersen hadden zij het te danken, dat, ook in tijden van de bitterste vervolging, dat kostelijke boek niet in handen van priesters of krijgsknechten gevallen was. Hun geloof was op eenen vasten grondslag gevestigd; en onmisbaar was hun het bezit van die heilige bladen, die hen wezen op den Hemelschen Leidsman, en hen waarschuwdten tegen het steunen op den vleeschelijken arm. Uit dat boek hadden hunne ouden troost gepnt en hunne jongen leering ontvangen. Ouders hadden hunne kinderen in het lezen er van geoefend, en hen vermaand zijne voorschriften op te volgen, al hadden

zij geene andere school dan den huiselijken haard, en geen ander kerkgebouw dan het eene, dat in een ander, verafgelegen dal stond, en dat men niet anders kon bereiken dan langs een pad door bosch en berg, zóó gevaarlijk, dat slechts de sterksten en moedigsten in de schoonste zomerdagen het durfden betreden. Zelfs had de oude leeraar sedert vele jaren de bevolking van het Herdersdal niet kunnen bezoeken. Maar niettegenstaande al die ongeriefelijkheden leidden die menschen, met hunnen Bijbel als vaderlijk erfgoed bij zich, en de vrije heuvelen rondom zich, een tevreden en godvruchtig leven; zij deden recht en gerechtigheid, beoefenden weldadigheid, wandelden nederig voor en met hunnen God en zagen uit naar de stad, die fundamenten heeft.

In al de dalen tusschen het Herdersdal en Susa, — eene oude vesting, de eerste in Piémont van de Fransche zijde en op vijf uren afstands gelegen — werd in die dagen geen Bijbel gevonden. Heilbegeerige en leergierige mannen getroostten zich eene lange reis naar het Herdersdal, om dat heilige boek te raadplegen; en nu en dan werd het geleend door de hoofden der dorpen, mits onder waarborg, dat zij er goede zorg voor droegen en het op den bepaalden tijd terugbrachten.

Den bewoners van het Herdersdal kwam die Bijbel toe door recht van afstamming en erfenis; maar bovendien was hij nergens veiliger, dan bij hen. De afgelegen ligging van dat dal en de fiere geest der herders waren niet aanmoedigend voor de speurhonden der Roomsche Kerk, om aldaar naar kottersche boeken te komen zoeken. In den tijd, waarin dit verhaal ons verplaatst, waren de Roomsche vorsten minder dan vroeger genegen hunne onderdanen om gewetenszaken te vervolgen; de vorst van Piémont, een voorzaat van den tegenwoordigen koning van Italië, wilde althans de Waldenzen

in vrede laten leven. Maar met dat al waren de oude wetten tegen hun geloof en hunnen godsdienst niet ingetrokken; de Roomschen, die op het platteland woonden, waren nog steeds vol haat en vooroordeel tegen hen, en de Roomsche priesters bezaten nog altijd het oude, tyrannieke recht om de woningen der Waldenzen binnen te treden en een onderzoek in te stellen naar hun huiselijk leven en hunne godsdienstige handelingen. Dat vergaten de Waldenzen niet, en daarom werd de Bijbel van het Herdersdal steeds verborgen gehouden en op eene allerveiligste plaats bewaard. Zij vergaten het niet, al kon het tegenwoordig geslacht ook verklaren, dat bij hun leven geen aanval op hunne vrijheid was gedaan, en geen handlanger der priesters de rust van het eenzame dal had gestoord.

Zoodra de zomertijd aanbrak, verlieten de meeste dorpelingen hunne woningen en begaven zich naar de hoogste bergweiden, — de mannen, om de schapen te scheren en voor het vee zorg te dragen, en de vrouwen, om in de hutjes, die aldaar gebouwd waren, boter en kaas te maken.

Dan was het dorp zoo goed als ontvolkt; niemand bleef tehuis, dan eenige bejaarde menschen en de jonge kinderen, benevens twee of drie der kloekste meisjes, die de huiselijke zaken moesten regelen. De verhuizing naar de bergweiden had jaarlijks plaats, omdat zij noodzakelijk was voor hun bedrijf. Een maand of langer bleven dan de dorpelingen afwezig en het rijpen van het koren bepaalde den tijd hunner terugkomst.

Elke week evenwel werden uit het dal en van de bergen boden gezonden, om te vernemen, hoe het boven en beneden gesteld was. Dat moedige herdersvolkje bezat steeds veel moed en geestkracht. De oude vrouwen, de kloeke maagden en de jonge kinderen waren volstrekt niet bang in die afge-

legen vallei alleen te vertoeven: de eenzaamheid hunner heuvelen schonk hun veiligheid en op Hem, die de bergen vast zet door zijne kracht, was hun vertrouwen. Van roovers had men in het Herdersdal nooit gehoord; het lag te ver nit den weg, en er viel bij die arme menschen weinig te kapen. De landbouwwerktuigen, het zelfvervaardigde huisraad en de met eigen hand gesponnen en gemaakte kleederen waren eigenlijk geene voorwerpen, die de begeerlijkheid van dieven konden gaande maken. Men liet ze dan ook gerust, zonder eenige voorzorg, onder de hoede dier zwakke bewakers, in de huizen, die enkel met eenen houten boom of wervel gesloten waren. Het voornaamste van al die thuis gelaten voorwerpen was echter de Bijbel, de schat der schatten in hun oog. In vroeger tijd waren de herders gewoon geweest den Bijbel mede te nemen naar de bergen, opdat geen priester of monnik, die gebruik maakte van hunne afwezigheid, het dorp van zijn kostbaar boek zou kunnen berooven; maar het dal had reeds zooveel jaren geen bezoek gehad van dergelijke speurhonden, en men stelde in 't algemeen zulk een vertrouwen op de zorgvuldigheid en de voorzichtigheid van Jasperine Colbert, dat allen het goedgevonden, den Bijbel op zijne gewone bewaarplaats — hare oude, ebbenhouten kast — te laten blijven.

Jasperine Colbert was de oudste vrouw in het dorp: zij was toen in haar een en negentigste jaar. Hare matige levenswijze, waar de Heere zijnen zegen op gaf, en de zuivere berglucht hadden hare vermogens in stand doen blijven. Men bemerkte haren hoogen ouderdom aan nauwelijks iets anders dan aan hare gebogene gestalte en haar sneeuw-wit haar. De bewaring van den dorpsbijbel was aan hare familie toevertrouwd geworden van den tijd af, dat een harer voorzaten, een leeraar der Waldenzische kerk, beroemd

door zijne geleerdheid en zijne reizen, dien medegebracht had van de hoogeschool te Lyons, waar hij, naar men zeide, gedrukt was op de eerste pers, welke men in die stad ooit gekend had. De Colberts hadden dien schat trouw, ja ten koste van zware offers, bewaard: in vijf geslachten telden zij even zooveel martelaren wegens die bewaring.

Jasperine's vader was een van die vijf. Als hare eigene kleinkinderen en die harer bureu des winters bij haar rondom den haard zaten, vertelde zij wel eens, hoe zij, tijdens de laatste vervolging, die in hare jeugd plaats had, in het holst van den nacht door de bosschen en over de bergen naar Dauphiné had moeten vluchten. Moeder Jasperine, gelijk de dorpelingen haar zoo vertrouwelijk noemden, was ééne der weinigen, die nog leefden, en zich die booze tijden van vuur en zwaard nog herinnerden, toen zij om het geloof op die koude Alpen allerlei ontberingen zich moesten getroosten en vreeselijk lijden hadden doorstaan. Wegens die herinneringen en dat lijden, maar ook om haar godvruchtig leven en hare buitengewone voorzichtigheid, werd zij door die oprechte en eenvoudige vallei-bewoners met grooten eerbied behandeld. De veelheid der jaren had haar wijsheid geleerd, en haar grijs hoofdhaar was eene kroon der eere, die zij op den weg der gerechtigheid gevonden had. De dorpsbijbel was onder hare hoede veilig, gelijk hij zulks geweest was onder de hoede harer vaderen, en na haar zou die post van vertrouwen op haren oudsten zoon overgaan. Jasperine had maar twee kinderen; zij noemde hen nog zoo, al waren beiden reeds mannen van middelbaren leeftijd, die ieder reeds hun eigen gezin hadden, en in twee oude, maar goed onderhouden huizen, die naast elkander stonden in een der meest beschutte hoekjes van het dal, onder de schaduw van eenen grooten, wilden vijgeboom woonden. Van uit hunne

deuren kon men aan de eene zijde de oploopende helling der bergweiden zien, en aan de andere zijde de grens van het donkere pijnboomenwoud, en den smallen weg, die zich over heuvel en dal naar de vesting Susa kronkelde.

Zoo was dan in dien zomertijd de drukte in die twee huisjes vervangen door stilte en zat Moeder Jasperine bij de voordeur van het eene huisje te breien, terwijl hare twee jongste kleinzonen, Gaston en Henri, beiden nog onder de zeven jaren, dicht bij haar speelden, en Greta, hare kloeke kleindochter, een lief, maar nadenkend meisje van dertien jaar, een jong broertje op den schoot had. Al de overige leden van beide gezinnen waren naar de bergen gegaan. Er heerschte op dien warmen namiddag zulk eene stilte in het dorp en in het geheele dal, dat men niet anders hoorde dan het piepen der sprinkhanen en het gonzen der bijen. De kleine jongens werden het spelen moede; en nadat zij beloofd hadden, zich goed te gedragen, ging hunne grootmoeder er toe over haren hooggeschatten Bijbel te halen, om er hun de geschiedenis van Jacob en zijne zonen uit voor te lezen.

„Laat mij het ook hooren, grootmoeder,” zeide Greta, die met den kleine nader kwam. „Hoe gaarne zou ik den Bijbel zoo goed kunnen lezen als u.”

„Gij zult het mettertijd leeren, mijn kind, en naar ik hoop, met vaardigheid; het leeren gaat bij ons langzaam, omdat wij geene scholen hebben, zooals er in de steden aan de overzijde der bergen zijn. Maar dit is nu een stil uurtje, — wij hopen nu eens samen een lesje te hebben, dat onze harten verkwikt, nu wij zoo alleen zijn.”

Moeder Jasperine stapte het huis in, en haalde uit de kast bij hare bedstede een groot boek, met koperen sloten en gemslederen band, te voorschijn. Uiterlijk sieraad had dat boek eigenlijk niet. Geen binder of graveur had er zijne

kunst op beproefd, maar de bladzijden van ruw perkament bevatten het Woord des levens, dat in de donkerste eeuwen van Europa het licht der Waldenzische valleien en de bron des geloofs van menigen martelaar was geweest. Ook maakten die bladen al de lectuur der eenvoudige dalbewoners uit, waardoor zij nog te meer door ouden en jongen op prijs werden gesteld. Moeder Jasperine zette zich op hare gewone plaats neder. Naast haar zat Greta met den kleinen Denis, die half in slaap geraakt was, op den schoot; de twee jongens zaten aan haren voet, en keken met gespannenaandacht hunne grootmoeder aan, toen de negentigjarige vrouw hare kleindochter begon te onderwijzen en hun de wonderbare geschiedenis van Israëls aartsvader begon voor te lezen. Zoo zat de oude grootmoeder haren kleinkinderen voor de familiewoning te verhalen van den patriarch, die, gelijk hun eigen volk, een herder en een bewoner van heuvel en dal geweest was; en zoo zeer was al hunne aandacht op het lezen en de verklaringen hunner grootmoeder gevestigd, dat niemand den vreemdeling, die uit het bosch snel op het huisje aankwam, bemerkte, voordat eene beweging van den kleinen Denis Greta deed opkijken. Nu trok hij aller aandacht, niet slechts omdat men in het Herdersdal zoo weinig vreemdelingen te zien kreeg, maar ook, omdat hij er zoo zonderling uitzag. Hij was een lang, mager man, gekleed in eene lange, grijze jas van grove serge, en met een touw om de lenden tot gordel. Hij liep barrevoets: aan de eene zijde droeg hij eene ruime reistasch, aan de andere eene streng houten korallen, die in een houten kruis uitliepen; zijn baard was lang, terwijl zijn aangezicht en zijne handen wel wat reiner hadden kunnen zijn; op zijn hoofd droeg hij een soort van hoed, en als de wind dezen iets naar achteren blies, kon men zien, dat zijne kruin geschoren was.

Greta en de jongens hadden zijns gelijke nog nooit in hun leven gezien en keken met ongeveinsde verwondering naar hem. Het jonge meisje bemerkte echter, dat hij zijnen gang, die zoo snel geweest was, vertraagde, zoodra hij bemerkte, dat zij hem in het oog hadden gekregen, en toen hij het huis naderde, leunde hij op zijnen sterken stok, en deed hij net, alsof hij zeer vermoeid was.

„Goeden dag, mijne kinderen,” zeide hij in de bergtaal, maar met de uitspraak van eenen plattelandsbewoner. „Wilt gij eenen armen man toestaan, dat hij van de hitte des daags wat rust, en hebt gij niet eenen dronk voor hem ter verkoeling zijner uitgedroogde lippen? Terwijl ik over de heuvelen mij naar Mariadal begaf, ben ik verdwaald geraakt, en nu versmacht ik bijna van hitte en dorst.”

„Gij bevindt u thans zeer ver van het Mariadal, mijnheer,” zeide Greta, die het woord opvatte, omdat zij met zekere verbazing bemerkte had, dat hare grootmoeder het huisje was binnengestapt; maar dewijl gastvrijheid onder de bergbewoners als een der eerste plichten beschouwd, werd, voegde Greta er bij: „Gij zijt welkom om hier te rusten en te gebruiken van hetgeen wij hebben.” Dit zeggende ging zij hem voor in de huiskamer, een boerenvertrek met witte muren, steenen vloer en eenvoudig huisraad, vervaardigd van hout uit het bosch. Zij zette den kleinen Denis in een veilig hoekje, en haastte zich met den vreemdeling een gerstebrood, een stuk kaas, en eene kan geitenmelk voor te zetten. Hij dankte Greta in veel sterker bewoordingen, dan zij meende verdiend te hebben; roemde de spijzen, en prees ook het huis, de twee jongens, den kleinen Denis en haar zelve.

„Hij kan niet tot ons volk behooren, anders zoude hij, vóór hij den maaltijd begon, eerst eenen zegen gevraagd

hebben," dacht Greta. „Ik wil het eens aan grootmoeder gaan zeggen."

Op hetzelfde oogenblik hoorde zij hem aan Gaston vragen, die uit nieuwsgierigheid hem van nabij was komen bekijken: „Waar zijn uw vader en uwe moeder, vriendje?"

„Zij zijn met al de anderen uit het dorp naar de hooge weiden gegaan," zeide de jongen.

„Zijn zij allen daarheen gegaan, en is er niemand in het dorp achtergebleven dan oude menschen en kinderen?" vroeg de vreemdeling op zachten toon.

„Niet een," antwoordde Gaston met zijne gewone vrijmoedigheid.

Juist kwam Moeder Jasperine het binnenvertrek uit. Zij begroette den vreemdeling met hare gewone beleefdheid en deftigheid; maar Greta merkte op, dat hare grootmoeder den Bijbel had weggebracht en eenigszins onrustig was, ofschoon zij er weinig van deed blijken.

Grootmoeder ging zitten en begon te breien. De vreemdeling herhaalde zijne dankbetuigingen en loftuitingen omtrent alles rondom hem en zeide opnieuw, dat hij op weg naar het Mariadal verdwaald was geraakt en dat hij erg door hitte en dorst had geleden. Aan Gaston vroeg hij echter niets meer, en toen Moeder Jasperine, nadat hij flink gegeten had, hem duidelijk had uiteengezet, hoe hij weer op het rechte pad kon komen, stond hij aanstonds op, hoe dringend men hem ook uitnoodigde om nog wat te rusten. „De dag is reeds zoover heen," zeide hij, „ik zal nauwelijks tijd genoeg hebben, om vóór 't vallen van den avond het doel van mijnen tocht te bereiken." Zij wenschte hem eene goede reis, en de vreemdeling begaf zich op weg met veel sneller gang, dan men van zulk eene vermoeiden man zou verwacht hebben. Moeder Jasperine keek hem uit het naaste

venster na, en, toen zij zich omkeerde, bemerkte Greta, dat zij er inderdaad ontsteld uitzag.

„Heb ik iets gedaan, dat u bedroeft, grootmoeder?” zeide het goede, zachtmoedige meisje. „Was het niet goed van mij, dat ik den vreemdeling vroeg om binnen te komen?”

„Gij hebt goed gedaan, mijn kind. Gij hebt niets gedaan, dat mij bedroeft.”

„Maar, grootmoeder, wat maakt u dan zoo ontsteld?”

„Dat kan ik niet precies zeggen, Greta; oude menschen hebben bij tijden zulke verwarde gedachten; zij zijn bang voor alles. Maar, Greta, gij hebt vlugger voeten dan ik; wilt gij eene boodschap van mij aan André du Roche brengen? Hij hakt vandaag hout te La Reste; het is geen half uur van hier, en vóór zonsondergang kunt gij gemakkelijk terug zijn. Zeg hem dan, dat Moeder Jasperine hem gaarne zoo spoedig mogelijk zou spreken.”

„Moet ik u verlaten en de kinderen alleen laten? — zijt gij ergens bang voor, grootmoeder?” zeide Greta, terwijl zij zich gereed maakte, om de wandeling door het bosch te gaan doen.

„Hij, die alles bestuurt, is met ons; waarom zouden wij vreezen?” zeide Moeder Jasperine, terwijl de onrustige trek van haar kalm en vriendelijk gelaat verdween. „Maar ga nu spoedig en breng André bij mij. Ik zal intusschen zorg dragen voor den kleinen Denis.”

II.

Reeds het volgende oogenblik spoedde zich Greta naar La Reste, eene opene, oplopende vlakte op de grenzen van

het bosch. Op het hoogste punt daarvan was een houten paal opgericht: wanneer aan dien paal een lap rood laken hing te wapperen, was dit voor de bewoners van het Herdersdal het teeken, dat hun dorp gevaar dreigde en dat zij zich huiswaarts moesten spoeden. In de laatste jaren had men dat sein zelden behoeven te geven, maar het roode laken bewaard in de holte van eenen ouden boom in de nabijheid, en onder toezicht gesteld van André du Roche, een eerzaam en stoutmoedig houthakker. Die man was er trotsch op, dat zijn overgrootvader, die insgelijks een houthakker geweest was, door datzelfde roode laken het dal voor eenen inval der soldaten van den hertog van Savoye gered had. Als 't noodig was, kon André dat laken doen zien tot aan de gletschers, die des zomers nooit ontdooiden. Greta vond hem daar bezig met het behakken van een gevelden pijnboom en bracht hem de boodschap harer grootmoeder over.

„Goed!” zeide André. „Uit verplichting aan moeder Jasperine zou ik den besten boom laten liggen, dien ik ooit velde.” En zijne bijl nederleggende, spoedde hij zich met haar naar het dal terug.

Moeder Jasperine zat in het voorportaal en scheen bijzonder blijde te zijn, dat zij hem zag; maar zij herinnerde Greta, dat de geiten nog moesten gemolken worden en de zon bijna was ondergegaan. De kinderen waren reeds te bed, en toen het vlijtige meisje den haar opgedragen arbeid ging verrichten, was moeder Jasperine met den houthakker alleen.

„Ik heb om u gezonden, André,” zeide de vrouw, die de laatste, groote vervolging in de dalen had beleefd, „omdat ik in vrees verkeer, — al is 't ook misschien eene ongegronde vrees. Van daag kwam hier bij ons een barrevoeter monnik. Door 's Heeren goedheid had ik in dertig jaren

niemand van die menschen hier gezien; maar voordat de priesters en de soldaten ons in mijne jeugd overvielen, zijn de monniken juist op dezelfde wijze bij ons komen kijken. Men zegt, dat de tijden veranderd zijn, en ik hoop, dat dit zoo is; maar ik hoorde hem onzen kleinen Gaston vragen, of onze mannen allen naar boven op de bergen waren gegaan, en ik twijfel er niet aan, of hij merkte den Bijbel in mijne hand op, voordat mijne oude oogen hem hadden gezien. Ik verborg het Boek gauw in de onderste lade der kast, en trad eerst toen te voorschijn, om een woord tot hem te spreken. Misschien blijkt hieruit de zwakheid mijns geloofs, André, maar ik wensch zeer, dat gij goede wacht houdt op den weg naar Susa, en het sein ophijscht, als gij priesters of soldaten ziet komen."

"Ik zal het doen, Moeder," zeide de houthakker, „geen eekhoren zal den Susa-weg overgaan, of ik zal hem wel zien. Maar de wijste menschen zeggen, dat de tijden der vervolging voor altijd over zijn en nimmer terugkeeren; en ik heb gehoord, dat zich aan de overzijde der bergen een leeraar bevindt, die in Engeland geweest is, alwaar ieder eenen Bijbel heeft en men dien zonder vrees kan lezen, en hij zegt, dat dezelfde vrijheid eerlang ook in ons dal zal worden genoten."

"De Gever aller goede gaven verleene ons die gunst, en doe het volk in die betere dagen zoo leven, dat zij die voorrechten waardig zijn!" zeide Moeder Jasperine. „Evenwel, André, ik heb het op dien monnik niet begrepen. Gij zult wel goed de wacht houden en het sein ophijschen, zoodra gij onraad vermoedt; en laat ons deze zaak voor ons zelve houden, opdat wij de hulpeloze vrouwen en kinderen, die in het dorp zijn achtergebleven, niet noodeloos verschrikken."

"Dat zal ik doen, moeder," zeide André; „maar de soha-

duwen worden lang; mijne zonen zullen van hun werk in het bosch thuis komen, en zich er ongerust over maken, als zij mij niet vinden."

"Goeden avond dan; moge Hij, die nooit slaapt of sluimert, u en ons behoeden!" zeide Moeder Jasperine, terwijl André de woning verliet en zich naar zijn huis tusschen de pijnboomen spoedde.

Al den tijd, dat Greta bezig was met het melken der geiten, vroeg zij zichzelf verwonderd af, waarom haar grootmoeder toch dien middag zoo onrustig zou geweest zijn, en waarom zij André du Roche had laten roepen; maar, naardien het jonge volkje onder de Waldenzen geleerd had de ouden te eeren, durfde het meisje niets vragen, toen zij, in huis terug gekomen, bevond, dat André weder vertrokken was. Moeder Jasperine was weer even opgeruimd als vroeger, maar in het avondgebed, waarmee zij den dag steeds besloot, bad zij zeer ernstig om bewaring voor de plannen der booze mannen, en om de gunst, dat het Boek des levens nog onder de bevolking van het Herdersdal mocht blijven.

Hoewel Greta eene dochter der bergen was, zoo be kroop haar nu toch eenige angst; zij bad dien avond met meer dan gewonen ernst en wenschte bij het naar bed gaan, dat haar vader, haar oom en hare twee volwassen broeders toch wat dichter bij waren dan op de bergweiden. Maar het licht van den zomermorgen, de zachte koelte, die toen zoo liefelijk van de zuidelijke heuvelen woei, en het gezang der vogelen in de voorste rijen van de boomen van 't bosch, verdreven die treurige stemming. Greta ging aan hare dagelijksche bezigheden, en ook het leven in het dorp ging in alles zijnen gewonen gang: de kinderen speelden en de oude menschen zaten aan hunne huisdeuren. Ook Greta's grootmoeder deed

dit, maar dikwijls zag zij met zekere bezorgdheid den weg op naar het bosch, en zij kon er niet toe komen den Bijbel te voorschijn te halen en dien dag andermaal eene les daaruit te geven.

De hitte nam met elk uur van den dag toe, de zon scheen wel helder, maar de lucht drukte zoo zwaar, dat de bewoners der Alpen een zwaar onweder tegemoet zagen. „Het kan nog wel eenige uren duren,” zeide Moeder Jasperine, „maar de lucht ziet er zoo uit, dat de menschen op het platteland er wel om thuis zullen blijven. Greta, mijn beste kind, ik ben zeer verraoeid, hetgeen met oude menschen, gelijk ik, in de lange zomerdagen zeer licht het geval is. Ik wil mij een poosje te slapen leggen, en mocht er een vreemdeling herwaarts komen, gelijk die man van gisteren, laat dan niet na mij te wekken.”

„Dat zal ik doen, grootmoeder. Verwacht u, dat die vreemdeling terugkomt?” zeide Greta.

„Nee, kind, maar er zijn wel meer vreemdelingen naar deze valleien gekomen, al werden zij niet gewenscht of verwacht, en nu onze mannen niet hier zijn, zou ik het gaarne weten, wanneer zich iemand hier vertoont;” en dit zeggende, stapte Moeder Jasperine naar binnen, om de rust te genieten, die voor haren hoogen leeftijd zulk eene behoefte was. Het geheele dorp scheen haar voorbeeld te volgen, de kinderen hielden langzamerhand op met spelen en begaven zich naar binnen, en de oude menschen verlieten hunne zitplaatsen in de portalen. De heete en zware lucht maakte ieder loom en slaperig. Henri en Gaston legden zich op het dorre gras aan den voet van den wilden vijgenboom neder en vielen in vasten slaap; de kleine Denis sliep in zijn wiegje, en in de twee ons bekende woningen was alleen Greta wakker. Terwijl Greta op dien drukkenden namiddag alleen zat,

kwam haar de geschiedenis van Jacob in de gedachte, die hare grootmoeder den vorigen dag had voorgelezen, en welke zij haar had leeren lezen, toen de komst van den vreemdeling dit deed af breken. „Me dunkt, ik kan die geschiedenis wel geheel alleen lezen; ik heb er nu mooi den tijd voor en allen zijn in slaap,” dacht Greta. „Grootmoeder zal er wel niet op tegen hebben, dat ik den Bijbel neem; zij weet, dat ik er goed voor zal zorgen. Maar ik zal haar niet wakker maken, om het te vragen; want zij is zoo oud en staat des morgens al zoo vroeg op. Me dunkt, ik doe er geen kwaad aan, dat ik den Bijbel uit de kast haal, als ik grootmoeder maar niet hinder.”

Zoo gezegd, zoo gedaan. Het huis, waarin Moeder Jasperine woonde, behoorde aan haren oudsten zoon, den vader van Henri en Gaston. Greta was de dochter van haren jongsten zoon; maar al de Colberts leefden met elkaar als behoorden zij tot één gezin. Hunne woningen stonden naast elkander, gelijk wij reeds gezegd hebben, een weinig verwijderd van de overige huizen van het dorp. Greta behoefde maar even in de naaste deur te stappen, zonder gedruisch in grootmoeders kamer te gaan, en den Bijbel van zijne plaats in de eiken kast te nemen. Het kostte haar eerst vrij wat moeite dat Boek te vinden, want die schat was goed verborgen tusschen en bedekt met de beste dingen van Moeder Jasperine; maar Greta haalde den Bijbel er toch zoo stil uit, dat de goede, oude vrouw in hare sluimering volstrekt niet gestoord werd, en weinige oogenblikken later zat zij in het huis van haren vader, dicht bij de wieg van haar broertje, in eenen hoek, waar het volle licht uit het open raam op haar boek viel, terwijl zijzelve in de schaduw zat. 't Was juist, gelijk Moeder Jasperine had gezegd: het leeren ging niet vlug onder de dalbewoners. De kinderen

hadden geene andere onderwijzers dan hunne ouders of oudere bloedverwanten, en hun tijd werd te zeer ingenomen door den arbeid in huis en op het veld. Maar Greta had toch met de lessen harer grootmoeder bijzonder haar voordeel gedaan, en gij weet niet, hoe blijde het meisje wel was, toen zij in dat stille, eenzame uurtje de geschiedenis van den aartsvader en de gebeurtenissen uit den ouden en vroegsten tijd al spellende zat te lezen.

Geheel verdiept in hetgeen zij op die wijze las, keek Greta niet op, ook niet, toen zij een geluid als van voorbijgaande voetstappen meende te hooren. Maar opeens werd zij verschrikt door eene vreemde, ruwe stem, die in de aangrenzende woning zeide: „Het helpt u niet, oude vrouw, wij zijn gekomen om het Boek, en wij willen het hebben; waar is uw kettersche Bijbel?” Die woorden verschrikten Greta geweldig. Het Waldenzische meisje wist maar al te goed, hoe dikwijls het door haar volk zoo hooggeschatte Boek in andere dorpen was opgezocht en vandaar weggenomen; en een blik door het raam overtuigde haar, dat bij hare grootmoeder verscheidene mannen waren, die eveneens gekleed waren als de vreemdeling van den vorigen dag. Hij zelf handelde als hun aanvoerder en zijne mannen doorsnuffelden alle hoeken van het huis. Zij zouden den Bijbel vinden en dien aan haar en aan haar volk voor altijd ontnemen en de schuld zou dan bij haar liggen, omdat zij hem uit de kast genomen had, waar hare grootmoeder hem zoo goed had verborgen. Zij had geen plaats ter verbergung in haar bereik; ging zij voorbij het raam, dan zouden die mannen haar en het Boek zien. Maar plotseling, wij mogen wel zeggen: door Gods bijzondere voorzienigheid, kwam de gedachte bij haar op: „ik zal het dekentje, dat den kleinen Denis bedekt, oplichten, en den Bijbel in de

wieg leggen. Nauwelijks had zij dit gedaan, of de mannen stormden naar binnen, en Greta, doodsbleek van schrik, ging bedaard voort haar kleine broertje te wiegen.

Hoe geheel anders waren de toon en de handelwijze van den man, die den vorigen dag hunnen gast geweest was! Thans doorsnuffelden hij en zijne makkers ieder hoekje. Ieder voorwerp in de woning werd nauwkeurig bezichtigd. Geen slot, geen grendel stuitte hen in hun onderzoek. Maar dit liep spoedig ten einde. Alles, wat de familie bezat, hadden die vreemde mannen verzet en over hoop gehaald, maar zij hadden er volstrekt niet aan gedacht eens een kijkje in de wieg te nemen.

„Hij is hier niet,” riep de aanvoerder; „wij verliezen onzen tijd maar. Ze hebben hem zeker ergens in een ander huis verborgen. Maar wij zullen hem wel vinden.” En nu ging hij met zijn gezelschap van huis tot huis, waar zij iedere kist en kast, ieder hoekje en gaatje doorzochten, zonder dat de verschrikte oude menschen en de kinderen hun den toegang tot hunne huizen durfden weigeren, of hunne afkeuring tegen het overhoop halen van het goed uitspreken. Greta durfde niets tegen hare grootmoeder zeggen, want een van den troep stond als schildwacht voor de twee huizen, om elke mededeeling te beletten, en zij bleef maar ijverig aan het wiegen, omdat de drukte en het geraas den kleinen Denis aan het schreeuwen gebracht hadden, terwijl Henri en Gaston, uit den slaap opgeschrikt, in het donkerste hoekje achter haar weggekropen waren.

De schrik der arme kinderen vermeerderde, toen zij de monniken zagen terugkeeren. Deze mannen waren boos, omdat al hunne moeite niets gebaat had, en zij gaven aan hunne teleurstelling lucht door den aanvoerder over zijne gewaande ontdekking te hekelen. Dit maakte hem

woedend en deed hem tot eene der wreedste handelingen uit den ouden, boozen tijd overgaan. Moeder Jasperine was aan hare huisdeur komen staan, om te zien, hoe het haren burenging. De aanvoerder greep de bejaarde vrouw bij den arm, trok haar op ruwe wijze de kamer in, waar hare kleinkinderen stonden, haalde een lang, scherp jachtmes van onder zijne pij te voorschijn, zwaaide het voor de oogen der hulpe-looze groep en schreeuwde: „Kijkt eens hier naar! Ik weet, dat het kettersche Boek hier is, en als jelui mij niet zegt, waar het verborgen is, dan zal ik je grootmoeder doodsteken.” De arme Greta snakte naar adem; het boek lag daar, slechts een paar schreden van hem af, in de wieg, die zij heen en weder bewoog. Niemand wist dit dan zij; maar zou zij toelaten, dat hij hare goede, oude grootmoeder doodstak? De monnik herhaalde zijne bedreiging, en zwaaide zijn jachtmes andermaal; hare lippen openden zich om de schuilplaats te noemen, toen Moeder Jasperine haar dit bellette door te zeggen: „Greta, mijn kind, zwijg toch. Noch Gods wetten, noch de wetten van dit land, vergunnen dezen man mijn bloed voor deze zaak te doen vlocien. Ik beveel u dus te zwijgen, omdat gij dit verschuldigd zijt aan mij, zoowel als aan uwe afwezige ouders.”

„Wat zeg je, oude ketterin?” riep de woedende monnik; „ik zal je wel klein krijgen en je kleindochter ook, indien je niet binnen vijf minuten zegt, waar je het boek verborgen hebt.”

„Ik ben bereid voor onzen Bijbel te sterven, gelijk mijn vader en mijn grootvader, indien dit de wil des Heeren is, dien ik bijna negentig jaren dien,” zeide moeder Jasperine; „maar bedenk wel, man, dat gij, voor hetgeen gij heden doet, rekenschap schuldig zijt aan Hem en aan de rechters van het land!”

„Ik zal je er wel toe dwingen!” riep de monnik en sprong met het mes in de hand op haar aan.

„O grootmoeder, laat ik het hem maar zeggen!” riep Greta in hare wanhoop. Maar in hetzelfde oogenblik werd een langgerekt en hard horengeschal in het dal vernomen, en klonk het buiten: „De mannen van het Herdersdal komen er aan!”

Dat geroep beving den monnik en zijne bende met schrik. Zij wisten, in welken slechten reuk zij wegens de daden, door hunne orde in vroeger dagen in de valleien gepleegd, bij de herders stonden, en vreezende voor het onthaal, dat hun wegens hunne tegenwoordige handelwijze te beurt zou vallen, vlood de een her- en de ander derwaarts. De aanvoerder was de eerste, die zijn jachtmes liet vallen en zich uit de voeten maakte. Maar noch hij, noch zijne makkers ontsnapten aan het oog der herders, die den steilen bergkant afstormden, aangevoerd door den oudsten zoon van Moeder Jasperine, en Greta's dapperen vader. De jonge en moedige mannen van het dal vervolgden de vluchtelingen in iedere richting, en eenige der barrevoeter monniken kregen zulk eene gevoelige waarschuwing om zich niet meer in het Herdersdal te laten zien, dat zij ze zeker goed onthouden hebben; maar de oudere en meer nadenkende herders spoedden zich naar hunne woningen, om te zien, hoe het gesteld was met hunne hulpeeloze kinderen en hunne bejaarde bloedverwanten, die zij daarin hadden achtergelaten.

De twee Colberts waren de eersten, die het huis insnellden, waar Moeder Jasperine en hare kleinkinderen nog stonden, nauwelijks wetende, of zij gered waren, of niet.

„Hebben zij onzen Bijbel weggenomen, moeder?” riepen beiden als uit één mond. Maar voordat Moeder Jasperine nog kon antwoorden, trad Greta naar de wieg, lichtte de

wiegedeken op en toonde hun het dierbare Boek, dat veilig en onaangeroerd bij den kleinen Denis lag.

„Al mijne zorgvuldigheid in het verbergen van ons Boek had het voor de handen dier booze menschen niet zoo kunnen beveiligen, als de snelle wijze, waarop gij gehandeld hebt,” zeide Moeder Jasperine, toen hare kleindochter eindelijk genoeg bedaard was, om te vertellen, hoe zich alles had toegedragen. „Het Woord des levens is voor ons behouden gebleven door de bewaring van een kind, juist gelijk het oude, zuivere geloof voor onze dalen bewaard is gebleven in de hutten van herders, toen de wijzen en grooten der wereld het hadden vergeten.”

Het ontstelde dorp was spoedig weer tot rust gebracht; de vrouwen daalden van de heuvels af, om te zien, wat er geschied was; en de geheele vallei verheugde zich over het behoud van den Bijbel. André du Roche werd zeer geprezen voor het ophijschen van het roode laken, als sein van het dreigende gevaar, dat juist bijtijds de mannen van de bergweiden had doen afdalen.

Greta Colbert kreeg nog grooter lof voor de gewatheid, waarmede zij die bergplaats koos; maar bovenal dankten zij Hem, Wiens bijzondere voorzienigheid het meisje tot die keus geleid had. Ja, wèl was het eene bijzondere bewaring des Heeren van zijn Woord, en geen priester of monnik heeft het sedert dien tijd meer gewaagd, enig onderzoek in het dal in te stellen. De Colberts hebben van toen af hunnen Bijbel steeds zonder vrees of stoornis in bewaring gehouden. Het kind, in welks wiogje hij verborgen werd, is op later leeftijd de bewaarder ervan geworden, en leverde hem als een familiegoed aan zijne afstammelingen over, die hem thans niet meer behoeven te verbergen, nu de dagen van licht en vrijheid zelfs voor Riemont zijn aangebroken.

Van harte hopen wij, dat de kinderen uit onze Nederlandsche gezinnen, waar de Heilige Schrift het huisboek moet zijn, dat dagelijks gelezen wordt, en die dit verhaal zeker met belangstelling lezen, er uit geleerd hebben meer waarde te hechten aan dit onschatbare Boek.

Het is onze bede, dat velen, die tot dusver weinig of geen blijken van liefde tot Gods Woord gaven, uit dit verhaal tot hunne beschaming zien, hoe de bewoners van het Herdersdal hun goed en bloed niet te lief gehad hebben, om den Bijbel te behouden, die hun zoo dierbaar en onmisbaar geworden was.
